Valahii din Bihor, o regiune pastorală din Muntenegru. Recuperare istoriografică

Distribuie articolul

(/#facebook) (/#telegram) (/#whatsapp) (/#x) (https://www.addtoany.com/share#url=https%3A%2F%2Fwww.napocanews. recuperare-istoriografica.html&title=Valahii%20din%20Bihor%2C%20o%20regiune%20past

Românii nu trăiesc doar în regiunea sau județul de astăzi Bihor din România, ci din evul mediu timpuriu a existat un cnezat sau o așa-numită ”țară Bihor”, aflată în nord-estul statului de astăzi – Muntenegru. Din antichitate aici au trăit localnicii autohtoni: iliri, traci şi geţi, care s-au romanizat în îndelungata ocupație a imperiului roman, devenind un popor proto-român, ce era denumit de slavi, bizantini și germanici cu etnonimul de vlahi sau valahi. În această regiune muntoasă s-a născut ”ducatul” Bihor, un fel de cnezat autohton multietnic valaho-slav. Regiunea Bihor este situată și recunoscută juridic, lângă Jagoče și la nord-est de Lopare. Ținutul se încadrează geografic în trei municipalități: Berane , Bijelo Polje și Petnjica . Este numit după Bihor, un fost oraș medieval situat cândva lângă Bijelo Polje, care a dat denumirea medievală ținutului. Bihorul de Sus se întinde pe o suprafață de aproximativ 143 km2 cu o altitudine medie de 922 m. Regiunea are o mare varietate de tipuri de relief, cu munți înalți, văi ale râurilor, forme de relief glaciare și carstice și munți vulcanici. Spunea undeva Nicolae Iorga un adevăr memorabil, care a intrat în conștiința românilor: "România este locuită de români și înconjurată de români". În evul mediu vlahii din Alpii dinarici se numeau și maurovlahi, iar în regiunea Bihor și-au ridicat o puternică cetate numită după ținut. Vlahii din Bihor, regiunea din Muntenegru, reprezintă o comunitate etnică distinctă, având rădăcini istorice și culturale în peninsula Balcani. Această comunitate locală este adesea asociată cu românii de azi, dar are caracteristici și particularități istorice originale care o diferențiază desigur. Mai târziu, în epoca modernă au fost numiți și aromâni. Vlahii din Bihor sunt considerați și azi de istorici că a fi urmașii populațiilor romanizate din zona Iliriei și Traciei, care au păstrat limba română și anumite tradiții culturale specifice, pastorale și agricole. Vlahii din Bihor în evul mediu timpuriu s-au organizat în comunități mici, bazate pe familie și pe legături de sânge. Tradițiile lor agricole sunt importante, iar obiceiurile legate de sezonul agricol, sărbători și viața de zi cu zi sunt transmise din generație în generație. De asemenea, religia ortodoxă joacă un rol semnificativ în viața comunității vlahilor din Bihorul muntenegrean. Vlahii din Bihor au coabitat de-a lungul timpului cu alte grupuri etnice, precum sârbii și muntenegrenii. Deși anumite tensiuni au existat în istorie, multe comunități au reușit să mențină relații pașnice între ele și să își respecte diversitatea culturală. Astăzi, vlahii din Bihor se confruntă cu provocări legate de păstrarea identității lor culturale într-o lume în continuă schimbare și globalizare. Ei vorbesc acum sârbo-croata locală, cu un vocabular substanțial de cuvinte românești legate de păstorit, alimentație și muncile agricole. În ciuda acestor provocări, vlahii bihoreni continuă să caute modalități de a-și păstra tradițiile și limba specifică provenită din proto-română. Comunitatea de vlahi joacă un rol important în diversitatea culturală a regiunii. Vlahii din Bihorul muntenegrean constituie o parte valoroasă a moștenirii culturale balcanice din păcate ei fiind uitați de autoritățile de la București.

Originea cuvântului Bihor este dificil de lămurit. Toponimul este pierdut în negura istoriei. El are semnificații și sensuri fluide asupra cărora nu există un consens al cercetătorilor. După unele opinii cuvântul ar proveni din slavul „biela hora", însemnând „muntele alb". În anii 80, lingvistul clujean George Giuglea, urmat de apoi și de alții, susținea că numele ținutului ar izvorî din cuvântul bour, sau mai curând din termenul latin bubalus. Impunătorul animal – zimbru – a populat zona montană și colinară din nord-vestul României până în secolul al XIX-lea. Din latină, substantivul ar fi devenit stră-românescul buăr. Cuvântul s-a păstrat numai în Dacia, nu și la aromâni. Potrivit acestei etimologii, slavii au preluat numele buăr sau buhăr și l-au transformat în Bihor. Astfel, de la vechea denumire românească s-ar fi ajuns la cea slavonă, preluată din nou în română în forma Bihor. După Nicolae Iorga originea toponimlui ar trebui căutată evident în limba dacilor. Având în vedere răspândirea acestui toponim în Europa centrală și de sud-est unde au locuit tracii și ilirii, arheologul Ioan Crișan crede că acest cuvânt, ca și cel care denumește râul principal al regiunii, își are originea în fondul lingvistic indoeuropean și se referă la un munte cu semnificație sacră.

(https://www.oradeamea.com/numele-bihorului-etimologie-si-controverse). Din nefericire despre cnezatul Bihorului din Muntenegru, ctitorit de valahi, au scris puţin istoricii români, în special clujeanul Silviu Drgaomir în lucrarea ”Vlahii şi morlacii: studiu din istoria românismului balcanic” apărută la Cluj, în 1924 la Tipografia Bornemisa, precum şi în cartea ”Vlahii din nordul peninsulei balcanice in Evul Mediu”, care a văzut lumina tiparului la Editura Academiei, în 1959. În rest tăcere…

Abia după anul 2010, dintr-o curiozitate a similarităţii toponimului judeţului Bihor cu regiunea cu acelaşi nume din Muntenegru, autorităţile bihorene din România s-au implicat în cercetarea ţinutului îndepărtat de la sud de Dunăre care l-a mijlocul secolului XV a căzut în mâinile otomanilor. În 1455, otomanii au cucerit oraşul-cetate Bihor. De atunci puterea vlahilor din regiunea Bihor decade fiind înlocuită de cea a slavilor islamizaţi. Oraşul s-a dezvoltat în secolul al XVI-lea ca centru al unui kadiluk (jurisdicţie musulmană), cu o garnizoană care deţinea opt timari (garnizoane de veterani) în 1530. Cucerirea otomană nu a schimbat structura etnică a zonei care, în secolul al XVI-lea, era locuită doar de creştini, sârbi şi vlahi sârbiţi. Şi deşi islamizarea populaţiei oraşului Bihor a început odată cu stăpânirea otomană, aceasta nu s-a răspândit în afara oraşului decât la sfârşitul secolului al XVII-lea.

Maurovlahica tvr 27sept2014 Tudor Chirila

În ultimii ani, incitat de legătura istorică dintre Bihorul muntenegrean cu Bihorul din România, o plăcută surpriză ne-a venit de la un regizor bihorean – Tudor Chirilă, care a realizat un documentar la faţa locului ce a fost postat pe youtube şi transmis la TVR. Regizorul cu origini orădene, Tudor Chirilă a realizat un documentar istoric de lung-metraj, care s-a transmis pe TVR în 2014, fiind vizionat de public. A fost finanţat de MAE şi DRP. Documentarul a prezentat istoria unui alt Bihor, din Muntenegru, dar şi faptul că în Evul Mediu a fost o ţară pe nume România, în Bosnia. „Toată lumea a aflat din cărţile de istorie despre Bihorul ducelui Menumorut, cu centrul în cetatea Biharea de lângă Oradea de azi, care în debutul secolului X a încercat zadarnic să reziste maghiarilor invadatori ai ducelui Arpad. Dar câţi dintre noi au cunoştinţă că a existat un alt Bihor cu centrul în castelul Bihor, în ţara care poartă numele de Muntenegru? Şi câţi ştiu că în Evul Mediu a fost o ţară pe nume România în Bosnia?”, se arată într-un comunicat transmis la vremea respectivă de redacţia revistei „Familia”. Regizorul sublinia că „cei care au denumit-o aşa au fost cândva prin sec. XII-XIII misterioşii Valahi Negri, descinşi din Nodul Dunării – după cum limpede le arată numele, care au întemeiat acolo propria lor principalitate şi pe care grecii îi numeau mavrovlahi, Sârbo-Croaţii – Morovlaşi, Italienii şi dispăruţii Dalmaţi – morlachi iar Turcii – Kara-Ulagh. În textele în limba latină ale variilor cancelarii medievale apar sub numele Nigri Latini”, se mai arată în comunicat. O echipă TVR a ajuns chiar la ruinele ascunse ale castelului Bihor din Muntenegru, acolo unde mai vieţuiesc încă puţinii lor ultimi descendenţi şi a afişat lucruri incredibile despre trecutul lor istoric. „De peste un deceniu sunt obsedat de existenţa unui al doilea Bihor în Europa”, a spus regizorul Tudor Chirilă, fiul regretatului critic de teatru şi jurnalist, Dumitru Chirilă. „Sunt ani buni în care am căutat finanţare pentru un documentar istoric pe această temă. Finalmente, minunea s-a produs (cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe) şi am pornit cu echipa mea de filmare în căutarea celuilalt Bihor, azi împărţit între Muntenegru şi Serbia. Dar scormonind prin cărţile de istorie, am avut revelaţia unei întregi etnii dispărute, vechi români goniţi de invazii din ţara lor în timpul Marilor Migraţii, care acum multe secole populau masiv Dalmaţia, partea apuseană a Peninsulei Balcanice, înspre Marea Adriatică”, mai preciza Tudor Chirilă. (Claudia Bonchiş, Bihorul din Muntenegru, documentar istoric realizat de regizorul Tudor Chirilă, Adevărul, 25.09.2014). Bihorul valah renaşte în ultimii ani în Muntenegru prin întărirea legăturilor dintre această regiune balcanică şi judeţul Bihor din România. Tot în anul 2014, Ansamblu Folcloric Crişana a dansat într-un turneu pentru valahii din Bihorul muntenegran. Din păcate, lipsa finanţărilor din partea CJ Bihor au blocat relaţiile incipiente dintre românii din Bihorul din România cu cei din Bihorul din Muntenegru. O pagină de facebook încă activă Bihor Montengro ne aminteşte de existenţa unui popor de vlahi dintr-un colţ de ţară – dintr-o ”gură de rai” pastorală – din Muntenegru de azi. Munca pentru recuperarea etno-culturală şi folclorică a valahilor din Bihorul muntenegrean a rămas pe seama unor istorici curajoşi şi singulari.

Ionuţ Ţene

07-01-2025

Editorial (https://www.napocanews.ro/category/editorial) *Bihor (https://www.napocanews.ro/tag/bihor), chirila (https://www.napocanews.ro/tag/chirila), muntenegru (https://www.napocanews.ro/tag/muntenegru), napocanews (https://www.napocanews.ro/tag/napocanews), romania (https://www.napocanews.ro/tag/romania), tene (https://www.napocanews.ro/tag/tene), vlahi (https://www.napocanews.ro/tag/vlahi)*

FOTO/ Expoziţie unică de statui realizate în anii 1700, găzduită de Lapidarium UBB Cluj-Napoca. Au fost sculptate pentru groful Banffy de la Bonţida (https://www.napocanews.ro/2025/01/foto-expozitie-unica-de-statui-realizate-in-anii-1700-gazduita-de-lapidarium-ubb-cluj-napoca-au-fost-sculptate-pentru-groful-banffy-de-la-bontida.html)

Unei tinere de 19 ani i s-au mărit în mod bizar de patru ori sânii, după vaccinul anti-covid (https://www.napocanews.ro/2025/01/unei-tinere-de-19-ani-i-s-au-marit-in-mod-bizar-de-patru-ori-sanii-dupa-vaccinul-anti-covid.html)

Comentati

- Name (required)
  Your Name
- Mail (required)
  Your Email
- Website
  Your Website

Your Comment Here...

Submit Comment

Caută în site

Search

Categorii

- Administratie (https://www.napocanews.ro/category/social)
- Cultura (https://www.napocanews.ro/category/cultura-2)
- Economie (https://www.napocanews.ro/category/economie)
- Editorial (https://www.napocanews.ro/category/editorial)
- Evenimente (https://www.napocanews.ro/category/evenimente-2)
- Externe (https://www.napocanews.ro/category/externe)
- General (https://www.napocanews.ro/category/eveniment)
- Lifestyle (https://www.napocanews.ro/category/lifestyle)
- Monden (https://www.napocanews.ro/category/monden)
- Politica (https://www.napocanews.ro/category/politica)
- Spiritualitate (https://www.napocanews.ro/category/spiritualitate)
- Sport (https://www.napocanews.ro/category/a-sport)
- Stirea zilei (https://www.napocanews.ro/category/stirea-zilei)

Ultimele Stiri

- Unei tinere de 19 ani i s-au mărit în mod bizar de patru ori sânii, după vaccinul anti-covid (https://www.napocanews.ro/2025/01/unei-tinere-de-19-ani-i-s-au-marit-in-mod-bizar-de-patru-ori-sanii-dupa-vaccinul-anti-covid.html)
- Valahii din Bihor, o regiune pastorală din Muntenegru. Recuperare istoriografică (https://www.napocanews.ro/2025/01/valahii-din-bihor-o-regiune-pastorala-din-muntenegru-recuperare-istoriografica.html)
- FOTO/ Expoziție unică de statui realizate în anii 1700, găzduită de Lapidarium UBB Cluj-Napoca. Au fost sculptate pentru groful Banffy de la Bonțida (https://www.napocanews.ro/2025/01/foto-expozitie-unica-de-statui-realizate-in-anii-1700-gazduita-de-lapidarium-ubb-cluj-napoca-au-fost-sculptate-pentru-groful-banffy-de-la-bontida.html)
- Sociologul Duminică atac la CTP critic la David Popovici: „Lătratul câinelui nu oprește norii" (https://www.napocanews.ro/2025/01/sociologul-duminica-atac-la-ctp-critic-la-david-

popovici-latratul-cainelui-nu-opreste-norii.html)

Radio pirat, cunoscut sub numele de Radio Camarad, emite de mai mulți ani mesaje cu conținut legionar. CNA și Antena3 s-au sesizat (https://www.napocanews.ro/2025/01/radio-pirat-cunoscut-sub-numele-de-radio-camarad-emite-de-mai-multi-ani-mesaje-cu-continut-legionar-cna-si-antena3-s-au-sesizat.html)

Parteneri - R3Media.ro

Drama care a zguduit lumea românească: Ilina, mamă de doar 35 de ani, a murit la scurt timp după ce năştea al şaselea copil. APELUL şi mărturia lui Silviu Man (https://r3media.ro/drama-care-a-zguduit-lumea-romaneasca-ilina-mama-de-doar-35-de-ani-a-murit-in-timp-ce-nastea-al-saselea-copil-apelul-si-marturia-lui-silviu-man/)

Ilina Pârvu, o femeie de 35 de ani şi mamă a cinci copii, a murit la scurt timp după ce-l…

Read more » (https://r3media.ro/drama-care-a-zguduit-lumea-romaneasca-ilina-mama-de-doar-35-de-ani-a-murit-in-timp-ce-nastea-al-saselea-copil-apelul-si-marturia-lui-silviu-man/)

Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 05-01-2025 - 20:00

Pr. Ciprian Mega, primit în vizită de Patriarhul Constantinopolului. Surse: Vizita ar fi fost posibilă cu concursul The Heritage Foundation, un ONG apropiat de Donald Trump (https://r3media.ro/pr-ciprian-mega-primit-in-vizita-de-patriarhul-constantinopolului-surse-vizita-ar-fi-fost-posibila-cu-concursul-the-heritage-foundation-un-ong-apropiat-de-donald-trump/)

Părintele Ciprian Mega, cunoscut preot şi regizor, a fost în vizită la Patriarhul Constantinopolului, SS Bartolomeu I, Patriarh Ecumenic al…

Read more » (https://r3media.ro/pr-ciprian-mega-primit-in-vizita-de-patriarhul-constantinopolului-surse-vizita-ar-fi-fost-posibila-cu-concursul-the-heritage-foundation-un-ong-apropiat-de-donald-trump/)

Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 05-01-2025 - 19:25

VIDEO | Călin Georgescu, interviu la Newsmax, televiziunea favorită a lui Donald Trump, despre situaţia din România (https://r3media.ro/video-calin-georgescu-interviu-la-newsmax-televiziunea-favorita-a-lui-donald-trump-despre-situatia-din-romania/)

Câştigătorul turului 1 al alegerilor prezidenţiale din România, independentul Călin Georgescu, a oferit un interviu postului de televiziune Newsmax, favoritul…
Read more » (https://r3media.ro/video-calin-georgescu-interviu-la-newsmax-televiziunea-favorita-a-lui-donald-trump-despre-situatia-din-romania/)

Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 05-01-2025 - 18:20